

Sfintele Slujbe, după Tipiconul din 1122

În afară de „Tipiconul ierusalimitean” din secolul VII și „Eortologiul vechiului Ierusalim creștin” este cunoscut și un vechi și foarte important Tipicon patriarhal al Bisericii Învierii care cuprinde rânduiala sfintelor slujbe din Duminica Floriilor, Săptămâna Mare și Săptămâna Luminată, care constituie extrase din tipicul de peste tot anul. Acest artefact liturgic se păstrează pe un pergament ce se află în Biblioteca centrală a Sfântului Mormânt sub numărul 431 și a fost publicat de către A.P. Keramea sub numele „Tipicon al Bisericii Ierusalimului. Rânduiala sfintelor slujbe din Marea Săptămână a Patimilor Domnului nostru Iisus Hristos după vechil obicei din Ierusalim anume din Biserica Învierii...”

Începutul lipsește, iar sfârșitul este scris în acest fel: „A fost editat acest volum la porunca evlaviosului Gheorghe, nobil și judecător din Sfânta Cetate și din Salesios, mare ecleziarh al Sfintei Biserici a Învierii lui Hristos, Dumnezeuul nostru, și a fost dat de către el Sfintei Biserici a Învierii lui Hristos, Dumnezeuul nostru, spre iertarea păcatelor lui. A fost scris și aranjat de mâna lui Vasilios Aghiopolitul, scriitor și cel din urmă citeț al Sfintei Biserici a Învierii lui Hristos, Dumnezeuul nostru, în Sfânta Cetate a Ierusalimului.

Acest volum a fost încheiat în ziua a II-a, ceasul 3 din zi, pe data de 27 februarie, anul 6630 de la facerea lumii, adică în anul mântuirii 1122, indictionul 15. Cer, dar, și îi rog pe cei care vor citi din acest volum să se roage pentru amândoi, și pentru cel care l-a scris, și pentru cel care l-a editat, ca să ne izbăvim de osânda cea veșnică. Amin. A fost publicat acest volum după rânduiala Sfintei Biserici a Învierii lui Hristos, Dumnezeuul nostru, și nimeni să nu adauge sau să scoată ceva din el.” Pe baza acestei note de mai sus, se consideră că a Tipiconul a fost alcătuit în anul 1122, dar mărturiile externe ale artefactului și topografia lor datează dintr-o epocă mai veche, când multe dintre locurile de închinare nu fuseseră distruse de califul Hakem, în anul 1009.

Acest artefact foarte valoros este de mare interes pentru palestinologi. Acolo unde este nevoie, se pot stabili, fie și numai aproximativ: a) anul în care a fost alcătuit, finalizat și aplicat în Biserica Ierusalimului, după cum se vede în „Colecțiile Ierusalimului” editate de A.P. Keramea; b) când a încetat să mai fie folosit și din ce pricină.

O extinsă referire la acest Tipicon o face Patriarhul Ierusalimului Nicolae I („Și pentru Preasfințitul și de Dumnezeu păzitul nostru Patriarh Nicolae”) care a ocupat tronul patriarhal între anii 932-947. Așadar, alcătuirea Tipiconului trebuie să dateze din a doua jumătate a secolului X. Dacă luăm seama la topografia Sfintelor Locuri, aceasta corespunde exact cu această epocă.

Tipiconul din 1122 cuprinde importante informații despre restaurarea sfintelor biserici din Ierusalim și despre felul și nivelul vieții grecilor și a Bisericii, în general, în perioada ocupației turcești. În urma unei comparații cu rânduielile tipiconale precedente ale sfintelor slujbe din Biserica Ierusalimului, se poate vedea un pronunțat progres, datorat însemnaților imnografi din Palestina, care s-au remarcat din secolul VII până în secolul X, precum Sofronie, Patriarhul Ierusalimului, Andrei, Arhiepiscopul Cretei, Ioan Damaschin, Cosma al Maiumei și alții.

Potrivit acestui Tipicon despre care vorbim, monahii „râvnitori” erau afierosiți sfințitei slujiri în Biserica Învierii și săvârșeau slujbele de noapte, ca în perioada bizantină. Așadar, monahii „râvnitori” erau monahi ortodocși greci și constituiau o parte inseparabilă a clerului Bisericii Sionului, având un rol activ în cadrul sfintelor slujbe din Biserica Învierii, îndeosebi în perioada când nu se săvârșește dumnezeiasca liturghie solemnă, patriarhală. Monahii „râvnitori” sunt menționați deja în secolul IV de către Arhiepiscopul Chiril al Ierusalimului.

În mănăstirea numită astăzi „Megali Panaghia”, monahii „râvnitori” ajungeau de Sfânta Înviere, prin ușa catehumenilor, deoarece, potrivit acestui Tipicon, urmau să săvârșească și celelalte slujbe de noapte pe Golgota și la Sfântul Constantin. Importanța acestui vechi Tipicon patriarhal este foarte mare, nu numai fiindcă dovedește că Biserica noastră a păzit în toată vremea în Biserica Învierii rânduiala slujbelor

alcătuită în secolul IV, ci și pentru că descoperă multe aspecte privitoare la situația exterioară a Bisericii Ierusalimului de-a lungul perioadei întunecate a ocupației arabe.

Ca o concluzie, menționăm că patriarhii Ierusalimului și monahii supușilor lor sunt cei care reprezintă „ Neamul regal al romeilor” la Sfintele Locuri din Palestina, pe care le păzesc, fiind recunoscuți de califii arabi, prin tratatul lui Omar Hattap. Ca și mai înainte, în perioada bizantină, acești paznici ai sfintelor lăcașuri de închinare săvârșesc în limba greacă slujbele stabilite încă din secolul IV. Săvârșesc pomenirea împăraților bizantini ctitori și, ca unii care sunt de aceeași credință și același neam, se roagă „pentru prea bine credincioșii și de Dumnezeu păziții noștri împărați ca să se arate preaputernici și biruitori în războaie asupra tuturor vrăjmașilor”. Înfruntând lipsuri și încercări de nedescris, aceștia duc o luptă mai presus de puterile omenești, pentru a păstra aceste sfințite tezaure ale credinței noastre, ca pe o moștenire strămoșească de mare preț. Toți acești patriarhi ai Bisericii Sionului și monahii afierosiți ei foarte mult s-au luptat pentru întărirea credinței creștine și ocrotirea creștinilor din Palestina în această perioadă.